

ДА СИ СПОМНИМ С ТЪГА ЗА ЕНИКЪОЙ, ДЕДЕАГАЧКО (по спомени на Комня Симитчиева ¹)

Светла Михайлова, РИМ – Кърджали

Еникъой (на гръцки *Íανα*, Яна) е бивше българско село в Запад-на Тракия, Гърция, в дем Дедеагач. Към този момент е обезлюдено ². Селото влиза в статистиката на професор Любомир Милетич през 1912 година с факта, че тук живеят 280 екархийски български семейства ³. При избухването на Балканската война 1912 година двама души от Еникъой са доброволци в Македоно-одринското опълчение: Ангел Петков – 22-годишен, служи в 1-ва нестроева рота на 5-та Одринска дружина, от 2.X.1912 до 10.VIII. 1913 г. ⁴ и Мито Стратиев – 20-годишен, кошничар, служи в 4-та рота на 10-та Прилепска дружина и в 3-та рота на 11-та Серска дружина, от 21.X.1912 г. неизвестно докога ⁵.

По време на Балканската война Комня Симитчиева е на 13 години, кръгъл сирак, заедно с двете ѝ по-малки сестри, Петкана и Кера, за които трябва да се грижи. В деня, когато майка ѝ умира, в с. Еникъой няма мъже. Налага се жени да копаят гробовете и да погребват починалите. Мъж в селото е само попът, който опява починалата. След погребението пристига Керана Николчева, роднина на семейството и казва на Комня: „*Да събереш на децата и на тебе дрехи, ляп и каквото имате, ама да не забравиш да взимши един питарь осък, та ако са фатите гладни, да даваши пу малку осък*“. Преди да настъпи вечерта, те тръгват да бягат към Чибукли дереси. Там остават 5–6 дни с роднини: леля ѝ Петкана, леля ѝ

¹ Комня Вълчева Симитчиева, родом от с. Еникъой, Дедеагачко. Жител на гр. Кърджали, ул. „Дедеагач“ № 22.

² [https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%8C%D0%BE%D0%B9_\(%D0%94%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE\)](https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%8C%D0%BE%D0%B9_(%D0%94%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE))

³ Милетич, Л. Разорението на тракийските българи през 1913 година, БАН, С., 1918, с. 192.

⁴ Македоно-одринското опълчение 1912-1913 г. Личен състав, Главно управление на архивите, С., 2006, с. 547, съст.: Александрова Я., Й. Вангелов и др. http://www.strumski.com/books/moo_lichen_sustav.pdf

⁵ Пак там, с. 682.

Стасина, леля й Ту(о)дора и още много други жени с децата си. Мъже няма, турците ги прибрали, а някои убили ⁶. След това се отправят към Дедеагач (Александруполис).

В балкана Комня намира леля си Стоя Караге(я)урова, която ги пита къде отиват и след като разбира, че са тръгнали към града, им казва да се върнат обратно, понеже българите са избягали оттам и от махалата. Докато си говорят, чуват: „Коста-а-а, яку да държиш“. Коста е качен на джамията, а по него започват да стрелят. На другия ден започват да бият камбаните в Дедеагач – знак, че градът е превзет. Всички бягащи тръгват натам. Комня и сестрите й отиват при леля й Стойна, където остават една седмица. Съседите започват да се връщат обратно в селото, връща се и тя. Вкъщи какво заварва – всичко е преобърнато, изпочупено, прекопано, турците търсили при всяка врата пари и копали надълбоко. От пет прасета намират само едно, сандъците и дрешника (въсърба) празни, от покъщнината няма нищо. Така е във всеки дом, само дето селото не е изгорено, но къщите и оборите (дамовете) са разбити. Постилат чували, рогозки и каквото има, за да могат да легнат да спят. Така заживяват отново. Към Петровден отиват да жънат житото. Тъкмо започват и чуват: „*Бягайте, турците идат. България са улене...*“. Близък на Комня Симитчиева (калеко й Петко) взема Петкана – на 3 години, и Кера – на 9 месеца, и ги връзва на една от камилите. Това се случва с всички по-малки деца, а по-големите тръгват пеша.

Колко дни вървят, не се знае, но когато пристигат в Кърджали, до казармите ги посрещат турски войници с въпроса: „*От кого бягате?*“ Мъжете отговарят, че бягат от гърците. След което следват псувни: „*Ха, от нас бягате, мамичката ви. Бягайте до ада, имате време да бягате!*“ В Кърджали бежанците не виждат нищо друго, продължават към Айдурмуш (с. Стремци). Спират да починат, свалят и децата от камилите. Тогава сляпата леля Петкана й казва: „*Комньо, направи качамак, да къснат (хапнат) дицата!*“ Комня пали огън, слага тенджерата, но водата още не е завряла, когато чуват изстрели и виждат кадъни с пръчки и турци с пушки, които правят опит да ги заобиколят. В отговор Стоян Страгъов грабва пушката (бил турски войник и избягал с пушката) и започва да стреля, турците се стряскат и бягат. Качамакът отпада, Комня

⁶ Турците завързали 12 мъже от селото и ги убили.

изхвърля водата и тръгват за Хасково. Там попадат на добри хора, които дават хляб и вода на децата. Настаняват всички бягащи от Еникьой на лагер край дядовата Сегова воденица. Оттам си вземат брашно, за кулачки и чорба за децата. Остават там известно време. С приближаването на Димитровден се чува: „България си пуда, пак нах наще места ще си отиваме.“ Качват се на влака, а камиларите тръгват пеша с камилите. Когато стигат до Одрин, все още има турци, които ги проверяват и питат какво носят. Казват им, че се връщат у дома си, ама скоро ще им се наложи отново да бягат. Прибират се в Еникьой гладни и голи, заварват селото разрушено и половината къщи изгорени.

След известно време Комня Симитчиева се омъжва за Димитър Андонов. Спомня си, че на сватбата (Пр. № 1) им има войници. Тя дарява и тях, а те и дават подаръци – пари и съдове.

Няколко години след това идват гърците. Техните „комити“ обръщат влака и заради тази случка еникьойци са интернирани в Гърция, в град Варсала. Настаняват ги в изгорени села. Там прекарват 8–9 месеца. От остров Волос при тях пристигат български войници пленници. Двама разпознават Комня и я питат: „Ти не си ли същата, дете се жени за Димитър и ние бяхме на сватбата ти?“ Разказват ѝ, че те копаят гробовете на българите. Много хора умират, понеже са държани гладни и жадни. „Дано скоро да ви отведат в България“ – пожелават войниците.

След няколко дни натоварват интернираните на параход и ги оставят в махалата до Дедеагач. Те отново и за последно се връщат в родното Еникьой. След няколко години Комня Симитчиева⁷ и много други са изселени в България⁸. Тя пристига в Кърджали и остава там до последните си дни.

⁷ Споменът е записан на 22 април 1970 г. от Мара Михайлова. По това време Комня Симитчиева е на 75 години.

⁸ РИМ – Кърджали, Кж. Н.И., НСФ, инв. № 346, с. 1-3.

Жена в невестинска носия от село Еникьой, Дедеагачко⁹.

⁹ Снимка на жена в невестинска носия от село Еникьой, Дедеагачко. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?sort=relevance&search=%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D1%8F+%D0%BE%D1%82+%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%8C%D0%BE%D0%B9%2C+%D0%B4%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D1%87%D0%BA%D0%BE&title=Special:Search&rofile=advanced&fulltex>